

Lärarhandledning

SCHYST RESANDE

**SCHYST
RESANDE**

INLEDNING

Den här lärarhandledningen innehåller diskussionsfrågor och aktiviteter som utgår från texthäftet Schyst resande som är utgiven av nätverket Schyst resande.

Schyst resande är ett samarbete mellan Fair Action, Hotell- och restaurangfacket, IOGT-NTO-rörelsen, Union to Union, Svenska kyrkan, Svenska Kyrkans Unga och Unionen.

Vi arbetar för att turismen ska bidra till en hållbar utveckling och belyser de sociala, ekonomiska och miljömässiga baksidorna av turismen. Vi vill att fler ska börja fundera på hur vårt personliga beteende – och researrangörernas agerande – påverkar människorna och miljön i de länder vi besöker som turister.

FÖRDJUPNING PÅ WEBBEN

Som komplement till de teman som tas upp i texthäftet Schyst resande rekommenderas ett besök på www.schystresande.se. Där finns rapporter, artiklar etc. som fördjupar och belyser ytterligare områden kring hållbar turism.

Schyst resande 2015

Projektledare:
Helena Myrman

Texter och redaktör:
Ludvig Myrenberg
/Lärobyrå

Grafisk form:
Cajsa Unnbom

SYFTE OCH MÅLGRUPP

Syftet med lärarhandledningen är att ge stöd för att arbeta med de frågor och teman som tas upp i texthäftet Schyst resande. Innehållet i diskussionsuppgifter och aktiviteter i lärarhandledningen gör det möjligt att arbeta med hållbar turism på flera olika sätt och i flera ämnen.

Målgruppen är gymnasieskolans studieförberedande program, samt elever på hotell- och turistprogrammet. Texthäftet Schyst resande och lärarhandledningen innehåller aktiviteter som gör det möjligt att arbeta med de gymnasiegemensamma ämnena samhällskunskap och religion samt med programgemensamma ämnen som geografi, företagsekonomi, samt kursen hållbar turism på hotell- och turistprogrammet.

Alla aktiviteter har kopplingar till aktuella kursplaner och det finns möjlighet att använda elevernas arbeten som underlag för bedömning för den som vill det.

STRUKTUR OCH INNEHÅLL

Lärarhandledningen utgår från texthäftet Schyst resande och innehåller tre olika delar:

1/ Introducera och diskutera innehållet i Schyst resande

Till varje kapitel i texthäftet Schyst resande finns kommentarer med tillhörande diskussionsfrågor i lärarhandledningen som sammanfattar innehållet. Syftet med frågorna är att introducera och diskutera viktiga teman och begrepp, samt inventera förkunskaper och föreställningar från kapitlet.

Låt eleverna först fundera själva på frågorna för att sedan diskutera i mindre grupper. Avrunda med en klassrumsdiskussion där de mest angelägna frågorna behandlas. Här finns även hänvisningar till aktiviteter som kan kopplas till det aktuella kapitlet.

2/ Aktiviteter

I lärarhandledningen finns det ett antal aktiviteter som gör det möjligt för eleverna att bearbeta olika teman mer på djupet. Några aktiviteter har tydligare koppling till vissa kapitel, andra fungerar bra för alla kapitel. Aktiviteternas syfte är att utveckla elevernas förmågor och kunskaper inom något ämne. Aktiviteterna har kopplingar till något av följande ämnen: samhällskunskap 1b, religion 1, geografi 1, 2, företagsekonomi 1, och kursen hållbar turism. Vissa aktiviteter kan kopplas ihop med flera ämnen.

Utgångspunkten för aktiviteterna är förmågor, centralt innehåll och kunskapskraven i kursplanen. Kopplingen till kunskapskraven gör det möjligt att göra en bedömning av elevernas arbete utifrån en eller flera aspekter i kunskapskraven. Kopplingarna presenteras under en separat del i slutet av handledningen.

3/ Fördjupning och framtida lösningar

Det finns även några förslag på fördjupande teman och frågeställningar. Dessa kan ligga till grund för ett större arbete, till exempel examensuppgift. Teman och frågeställningar utvecklas mer i samråd med elev och lärare.

NÅGRA TIPS INNAN DU SÄTTER IGÅNG

Texthäftet Schyst resande innehåller fem kapitel som alla avslutas med uppgifter som får eleverna att fundera, resonera och analysera.

- 🔍 **Bläddra i texthäftet och bilda dig en uppfattning om vad det innehåller. Välj sedan de delar du anser bäst stämmer överens med innehållet i ditt arbetsområde/ämne.**
- 🔍 **Låt eleverna läsa, diskutera och arbeta med innehållet i texthäftet. Titta gärna igenom avsnittet Introducera och diskutera innehållet i Schyst resande om du behöver stöd för att få i gång arbetet. Tanken med de uppgifter som finns i texthäftet är att ge eleverna olika uppslag för att bearbeta kapitlet. Gör ett urval tillsammans med eleverna.**
- 🔍 **Välj sedan att fördjupa arbetet med hjälp av aktiviteterna i lärarhandledningen. Lärarhandledningen innehåller flera olika sätt att bearbeta innehållet i texthäftet och ett förslag är att varva läsning, diskussionsfrågor och ett urval av aktiviteter. Det finns underlag för en mängd olika uppgifter som kan ligga till grund för arbeten som ska bedömas.**
- 🔍 **Fördjupa arbetet inom vissa delar eller låt eleverna arbeta med hela texthäftet och sedan själva välja områden att fördjupa.**
- 🔍 **Ska elevernas arbete ligga till grund för bedömning kan det vara värdefullt att innan arbetet startar gå igenom de kunskapskrav som gäller för aktuella aktiviteter tillsammans med eleverna. Gör de anpassningar som krävs för att skapa ett upplägg som fungerar för målgruppen.**

INNEHÅLL

Introducera och diskutera innehållet i Schyst resande s. 5

Att resa är att möta andra kulturer
Den hållbara resan
I kölvattnet av resande
Alkohol och droger
Barnets villkor i turistindustrin

Aktiviteter

Fyra hörn – vems är ansvaret? s. 8

Typ av aktivitet: Klassövning.
Ta ställning och argumentera.

🕒 30–40 min 📌 Ämne: SH/RE/GE/HT

Vad är sant och vad är falskt? s. 10

Typ av aktivitet: Klassövning.
Diskutera föreställningar och fördomar.

🕒 30–60 min 📌 Ämne: SH/RE/GE/HT

Resenärerna s. 13

Typ av aktivitet: Enskild. Skriva, resonera och diskutera.

🕒 40–60 min 📌 Ämne: SH/HT

Vilken påverkan har min resa? s. 15

Typ av aktivitet: Enskilt/par.
Analysera, se samband.

🕒 40–60 min 📌 Ämne: SH/HT

Det nya hotellet – hållbart eller ohållbart? s. 16

Typ av aktivitet: Klassövning, med samverkan i olika grupper. Formulera en åsikt och argumentera för den.

🕒 3 x 60 min 📌 Ämne: GE/HT

Företaget som gör skillnad s. 19

Typ av aktivitet: Enskilt/par.
Söka, sammanställa, granska.

🕒 3 x 60 min 📌 Ämne: FE

Granska två resebyråers syn på hållbart resande s. 20

Typ av aktivitet: Enskilt/par.
Söka, sammanställa, granska.

🕒 3 x 60 min 📌 Ämne: GE/HT

Varför ser det ut som det gör och vilka åtgärder krävs? s. 23

Typ av aktivitet: Enskilt/par.
Identifiera, analysera och argumentera.

🕒 40–60 min 📌 Ämne: SH/HT

Ökad alkoholkonsumtion – orsaker och konsekvenser s. 24

Typ av aktivitet: Enskilt/par. Rangordna och diskutera orsaker och konsekvenser.

🕒 60 min 📌 Ämne: SH/HT

Var med och påverka – skriv en debattartikel s. 26

Typ av aktivitet: Enskilt. Formulera en åsikt och argumentera för den.

🕒 3 x 60 min 📌 Ämne: SH/HT

Om du fick bestämma s. 28

Typ av aktivitet: Enskilt/par.
Ta ställning och argumentera.

🕒 40–60 min 📌 Ämne: SH

Perspektiv på mänskliga rättigheter s. 29

Typ av aktivitet: Enskilt/par.
Analysera bild och argumentera.

🕒 40–60 min 📌 Ämne: SH

Fördjupning och framtidens lösningar s. 31

Typ av aktivitet: Enskilt/par.
Söka, sammanställa och granska.

🕒 5 x 60 min 📌 Ämne: GE/HT

Kopplingar till kursplaner s. 35

INTRODUCERA OCH DISKUTERA INNEHÅLLET I SCHYST RESANDE

KAPITEL 1. ATT RESA ÄR ATT MÖTA ANDRA KULTURER

Kapitlet tar upp några grundläggande frågor kring resandet: varför vi reser och vad vi vill få ut av det. Intressanta frågeställningar att diskutera då de flesta elever har egna erfarenheter av resande, plus att resandet i världen ökar. Här är några företeelser och begrepp som kan vara bra att diskutera i klassen för att introducera och behandla kapitlet.

Några röster om resande, sidorna 6–11 i texthäftet.

Låt eleverna bläddra och läsa de olika rösterna om resande och sedan parvis diskutera hur de själva tänker kring resande. Varför resa? Vad är viktigast för dem när de ska ut och resa?

Resandet förändrar vårt beteende, sidan 16 i texthäftet.

Att resa handlar ofta om att komma bort från vardagen och uppleva något nytt. Då är det lätt att vårt beteende förändras. Hur tänker eleverna kring begreppet "behavioral inversion"?

Har de själva några erfarenheter från resor de gjort?

Vilka fördelar respektive nackdelar kan ett ökat risktagande innebära för resenärer och de människor som bor på turistorterna?

Bilddiskussion, sidan 13 i texthäftet.

Titta på bilden på sidan 13 som visar turister som fotar de kambodjanska långhalsarna. Låt eleverna tänka sig in i att de befinner sig i bilden just när den tas. Hur känns det? Vad tänker de? Vad gör de?

TIPS PÅ AKTIVITETER

🔗 [Resenärerna](#) sidan 13.

KAPITEL 2. DEN HÅLLBARA RESAN

Det här kapitlet sammanfattar och definierar begreppet hållbar turism samt de olika riktlinjer som finns kring begreppet. Det finns flera olika delar att diskutera och arbeta med i det här kapitlet.

Definiera begreppet hållbar utveckling, sidan 18 i texthäftet.

Om inte eleverna är bekanta med begreppet hållbar utveckling är det värt att ägna lite tid åt att förklara och förtydliga begreppet. Det är viktigt så att alla är på det klara med att det handlar om att ta hänsyn till flera olika faktorer: miljö, social och ekonomisk hållbarhet.

Vems ansvar? sidan 19 i texthäftet.

Det är många som är överens om att de vill arbeta för en hållbar turism, men vem har det största ansvaret? Resenären, reseföretagen, regeringar i Sverige/turistländer?

Märkning för hållbara alternativ, sidorna 20–23 i texthäftet.

Är det någon som har stött på någon av de märkningar som presenteras i texthäftet? Hur tänker de kring miljö- eller rättvisemärkta resor? Vilka fördelar och nackdelar finns det med det?

Konsumentmakt, sidan 24 i texthäftet.

Diskutera begreppet konsumentmakt och hur eleverna tänker kring det.

Är det svårt att utnyttja sin makt som konsument för att ställa krav på researrangörer? Finns det tillfällen då det är lättare/svårare att utöva sin makt som konsument?

TIPS PÅ AKTIVITETER

- 🔗 **Vilken påverkan har min resa?** sidan 15
- 🔗 **Det nya hotellet – hållbart eller ohållbart?** sidan 16
- 🔗 **Granska två resebyråers syn på hållbart resande** sidan 20
- 🔗 **Företaget som gör skillnad** sidan 19
- 🔗 **Perspektiv på mänskliga rättigheter** sidan 29

KAPITEL 3. I KÖLVATTNET AV RESANDE

Kapitlet behandlar några av de negativa konsekvenser som det ökade resandet bidrar till. Det handlar till exempel om transporter, vattenbrist, arbetsvillkor och inkomstläckage. Kunskap om resandets negativa effekter är viktigt för att kunna föra ett samtal om ansvar och alternativ. Det handlar inte om att sluta resa utan om att använda sina kunskaper för att resa på ett mer ansvarsfullt sätt. Här är några frågeställningar och begrepp att ta upp för att introducera och diskutera innehållet i kapitlet:

Transporter, sidorna 30–32 i texthäftet.

Vad handlar växthuseffekten om? Hur mycket koldioxid är hållbart att vi släpper ut per person och år? Studera tabellen på sidan 31. Tankar och reflektioner?

Vattenbrist, sidorna 33–35 i texthäftet.

Vad betyder sanitära förhållanden? Hur vet man om det är vattenbrist på den semesterort man valt att resa till? Spelar det någon roll om jag sparar på vattnet när jag ser att alla andra struntar i det?

Hur skulle en intressekonflikt mellan turisthotellen och lokalbefolkningen i ett område med vattenbrist kunna se ut? Beskriv och förklara.

Arbetsförhållanden, sidorna 36–38 i texthäftet.

Vad är minimilön? Vad finns det för problem med det? Vad är en migrantarbetare?

Vem tjänar på att hotellen anställer migrantarbetare för usla löner?

Kan man som enskild resenär påverka situationen för de som arbetar på turistorten?

Varför tror du att vissa länder har förbjudit fria och demokratiska fackföreningar?

Inkomstläckage, sidorna 39–40 i texthäftet.

Vad betyder ordet inkomstläckage? Varför är det ett problem?

Vad har det med all inclusive-resor att göra?

TIPS PÅ AKTIVITETER

- 🔗 **Varför ser det ut som det gör och vilka åtgärder krävs?** sidan 23

KAPITEL 4. ALKOHOL OCH ANDRA DROGER

Kapitlet behandlar effekterna av den ökande konsumtionen av alkohol och andra droger i samband med resande. De allra flesta elever som har varit på semester utomlands har stött på den alkoholkultur som kopplas ihop med resande. Det är ett intressant fenomen att diskutera, och många tycker nog att alkohol är en viktig del av att "koppla av".

Egna erfarenheter, sidorna 43–44 i texthäftet.

Utan att behöva bli alltför personlig kan man låta eleverna diskutera egna erfarenheter av alkoholens koppling till semester. Hur tänker de kring det?

Marknadsföringen, sidorna 44–45 i texthäftet.

Den som reser kan knappast undgå att utsättas för olika typer av alkoholreklam. Marknadsföringen av alkohol och resande spelar på våra föreställningar och drömbilder av den perfekta semestern. Ge exempel. Går vi på marknadsförarnas knep?

Alkoholens baksida, sidorna 45–46 i texthäftet.

Ge exempel på några av de problem som den ökade alkoholkonsumtionen på turistorter kan leda till. Vem får betala priset? Läs om exemplet Thailand på sidan 49. Vad säger det om alkoholens makt över turistindustrin?

TIPS PÅ AKTIVITETER

🔗 [Ökad alkoholkonsumtion – orsaker och konsekvenser](#) sidan 24

KAPITEL 5. BARNETS VILLKOR I TURISTINDUSTRIN

Det avslutande kapitlet belyser barnets villkor i tre olika turistländer: Thailand, Kambodja och Sydafrika. Utöver det behandlas även problemen kring sexuella övergrepp mot barn, som är ett stort problem i vissa delar av världen. Barnens situation är ett angeläget ämne och det kopplas inte alltid till turism och resande. Men här ges några exempel på hur turistindustrin indirekt bidrar till att barn utnyttjas och till att deras rättigheter kränks.

Jämför och diskutera, sidorna 50–54 i texthäftet.

Jämför länderna Thailand, Kambodja och Sydafrika. Vilket land anser du har störst problem med barnarbete?

Orsaker till barnarbete, sidorna 50–54 i texthäftet.

Det finns många orsaker till att barn i fattiga länder arbetar i stället för att gå i skolan. Diskutera tänkbara orsaker och hur man kan förbättra situationen. Vem har det största ansvaret? Ge några exempel på kränkningar som barn utsätts för i något av länderna.

Barnsexturism, sidorna 56–58 i texthäftet.

Barnsexturism är svår att bekämpa eftersom den är så ljusskygg. Vad kan man göra? Hårdare straff? Mer information? Ökad bevakning? Resonera.

TIPS PÅ AKTIVITETER

🔗 [Om du fick bestämma](#) sidan 28

🔗 [Perspektiv på mänskliga rättigheter](#) sidan 29

AKTIVITETER

Fyra hörn – vems är ansvaret?

Typ av aktivitet:
Klassövning. Ta ställning
och argumentera.

🕒 30–40 min

📌 Ämne: SH/RE/GE/HT

SYFTE

Övningen är tänkt att underlätta för deltagarna att ta ställning till olika frågor och skapa samtal kring hållbart resande och ansvar.

Övningen passar bra som introduktion till arbetsområdet. Den ger eleverna möjlighet att diskutera några av de centrala delarna i texthäftet. Viktigt i en värderingsövning som denna är att det inte finns rätt och fel; poängen är att få i gång en diskussion.

Gör så här

→ Börja med att förklara för deltagarna att en fråga kommer att ställas som besvaras genom att de ställer sig i olika hörn av rummet. Be gruppen att stå stilla tills du ber dem att gå till det hörn de tycker stämmer bäst in på deras egen uppfattning.

→ Uppmana deltagarna att välja ett hörn. Deltagarna har rätt att ändra sig under övningens gång. Eller ställa sig i det öppna hörnet om de har en åsikt som de inte tycker stämmer överens med något av de andra tre hörnen. Låt sedan personerna som ställt sig i samma hörn berätta för varandra hur de tänkt. Därefter kan du be någon eller ett par från varje hörn berätta för hela gruppen om sina tankar. Som ledare kan du gärna hjälpa deltagarna att formulera sina tankar genom att ställa frågor av typen: Hur tänkte du? Vad kommer det att få för effekter?

De som ställt sig i ett öppet hörn får redogöra för egna förslag och argument i frågan.

→ Gör ett urval av frågor som du tror skapar intressanta och meningsfulla diskussioner. Ta inte för många frågor på en gång, det är lätt att tappa energin i diskussionen om övningen drar ut på tiden.

→ Avsluta med en diskussion om ansvar för hållbart resande.

- Vilka är aktörerna? Vad kan de göra? Vem har makt och möjlighet att skapa förändring?
- Blir en resa tråkigare för att man väljer att resa mer hållbart?
- Hur kan man bemöta argumentet: "Det är ingen idé att bry sig eftersom ingen annan gör det."

Frågorna

Är ökad turism alltid bra?

1. Ja, alla tjänar på turismen.
2. Nja, turismen för ju med sig en del problem.
3. Nej, turismen för inget gott med sig.
4. Öppet hörn.

Jag tycker att förbättringar av villkoren för arbetare på turistorten till största delen är...

1. Varje lands ansvar.
2. Turisternas ansvar.
3. Researrangörernas ansvar.
4. Öppet hörn.

Alkoholkonsumtionen i många turistländer har ökat snabbt de senaste åren, inte minst på grund av turismen. Vems ansvar är det att förändra detta?

1. Varje lands ansvar.
2. Turisternas ansvar.
3. Researrangörernas ansvar.
4. Öppet hörn.

Är det ok att duscha flera gånger om dagen, trots att du vet att det är brist på vatten i området?

1. Ja. Vattenbristen är landets problem.
2. Ja. Vattenbristen är hotellets problem.
3. Nej. Jag kan själv tänka på att inte slösa på vattnet.
4. Öppet hörn.

En del av lokalbefolkningen tvingas bort från sin mark när ett stort hotellkomplex ska byggas i Karibien. Det tycker jag är...

1. Bra för landet, det innebär nya jobb och inkomster.
2. Helt okej. Det är lokalbefolkningens problem, inte mitt.
3. Dåligt.
4. Öppet hörn.

På all inclusive betalar jag i stort sett hela resan inklusive mat, boende och aktiviteter till researrangören och erbjuds aktiviteter och utflykter, det tycker jag är...

1. Bra, ingen extra kostnad för mig.
2. Okej, men inget för mig.
3. Dåligt. Jag ordnar resa och boende helt och hållet på egen hand för att få en "egen" upplevelse.
4. Öppet hörn.

Jag tycker det är okej för andra att betala för sex när de är ute och reser.

1. Det är självklart att om man vill köpa sex så ska man göra det.
2. Det är okej i vissa fall.
3. Det är aldrig okej.
4. Öppet hörn.

Jag tycker det är okej att dricka mer när man ute och reser.

1. Så gör alla och det är inget att fundera över.
2. Var och en har sitt eget ansvar att ta.
3. Det är skrämmande och behöver diskuteras.
4. Öppet hörn.

En hotellgäst frågar i receptionen på mitt hotell var man kan köpa sex.

1. Om gästen betalar bra är det okej.
2. Det angår inte mig.
3. Receptionen ska inte ge sådan information.
4. Öppet hörn.

Vad är sant och vad är falskt?

Typ av aktivitet: Klassövning.
Diskutera föreställningar och fördomar.

🕒 30–60 min

📌 Ämne: SH/GE/HT

SYFTE

Att uppmärksamma, granska och diskutera myter och osanningar om turism och förhållanden i några av de länder som många turister reser till.

Den här övningen passar bra som introduktion till arbetsområdet. Den ger eleverna möjlighet att diskutera några av de centrala delar som tas upp i texthäftet.

Gör så här

Den här aktiviteten handlar om att fundera på sanningshalten i ett antal påståenden om resande.

- Kopiera och dela ut frågeformuläret på nästa sida.
- Be eleverna fylla i det enskilt.
- Låt sedan eleverna jämföra sina svar två och två innan du går igenom svaren.
- Gå igenom varje fråga och be eleverna räcka upp handen om de svarat sant/falskt i formuläret. Diskutera varje fråga i tur och ordning.
- Fördjupning. Använd sidhänvisningen och låt eleverna arbeta vidare med de olika frågeställningarna i texthäftet.

VAD ÄR SANT OCH FALSKT?

Lärarens kopia med svar, kommentarer och hänvisningar till avsnitt i texthäftet.

1/ Lokalbefolkningen är de som tjänar mest om du beställer en all inclusive-resa.

Falskt. Forskare menar att så mycket som 60–90 procent av turisternas spenderade pengar läcker ut i samband med charterturism. Läckaget är särskilt omfattande i de så kallade all inclusive-resorna.

📖 Läs mer på sidorna 39–40 i texthäftet.

2/ Det är inte ovanligt att turister förändrar sitt beteende och tar större risker när de är utomlands.

Sant. Det kallas för "behavioral inversion", det vill säga "omvänt beteende". När vi är långt ifrån vår vardag och de sociala normer vi normalt omger oss med är det lätt att vi öppnar upp för nya möjligheter, tänjer på våra gränser.

📖 Läs mer på sidorna 13–14 i texthäftet.

3/ Det finns en tydlig internationell kvalitetsmärkning för miljö och arbetsvillkor som alla resebolag följer.

Falskt. Det finns ännu inte någon enhetlig internationell miljö- eller rättvisemärkning för hotell eller reseföretag, som motsvarar till exempel Fairtrade- eller KRAV-märkningen.

📖 Läs mer på sidorna 20–23 i texthäftet.

4/ Bevarandet av havssköldpaddor för turism kan ge nästan tre gånger så stora inkomster som försäljning av sköldpaddornas kött, ägg och skal.

Sant. Världsnaturfonden, WWF, har gjort studier som visar att det stämmer. Ett bra exempel på att det går att tjäna pengar på resor som bidrar till att bevara känsliga arter.

👉 Läs mer på sidan 25 i texthäftet.

5/ På Bali använder turistanläggningarna cirka 65 procent av öns tillgängliga vattenresurser.

Sant. Det har lett till konflikter mellan lokalbefolkningen och turistföretagen.

👉 Läs mer på sidorna 33–34 i texthäftet.

6. Det är ganska vanligt att gästarbetare inom turistbranschen får lägre lön än den lagstadgade minimilönen.

Sant. Enligt FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna har alla som arbetar rätt till ersättning som ger möjlighet till en människovärdig tillvaro för dem själva och deras familjer. Många populära turistländer lever dock inte upp till dessa krav.

👉 Läs mer på sidorna 36–37 i texthäftet.

7. På många turistorter skapas en alkoholkultur med billig sprit och öl vilket drabbar de som bor där.

Sant. I många turistländer är alkohol och droger den främsta orsaken till ohälsa och för tidig död. De är ett allvarligt hinder för ekonomisk och social utveckling.

👉 Läs mer på sidan 44–45 i texthäftet.

8. På många barer i Thailand och Kambodja arbetar så kallade Beer girls som säljer öl på provision till turisterna. Ju mer öl de säljer, desto bättre tjänar de.

Sant. De säljer öl mellan fyra på eftermiddagen och tolv på natten, alla dagar i månaden utom två när de officiellt ska vara lediga. På detta tjänar de ungefär 500 kronor i månaden.

👉 Läs mer på sidan 46 i texthäftet.

9. Att kombinera sin resa med att arbeta som volontär (så kallad volunturism) på till exempel ett barnhem är alltid bra.

Falskt. Det kan i vissa fall vara bra, men många forskare och organisationer avråder från att till exempel arbeta på ett barnhem.

👉 Läs mer på sidan 55 i texthäftet.

10. Barnsexturism är marginell brottslighet som är lätt att kontrollera eftersom efterfrågan är liten och vinsterna är små.

Falskt. Barnsexturism är en mycket allvarlig brottslighet som är svår att bekämpa, efterfrågan är stor och det finns mycket pengar att tjäna på den. Handeln med barn (och vuxna) omsätter miljardbelopp och anses vara världens tredje mest lönsamma handel efter vapen- och narkotikahandel.

👉 Läs mer på sidorna 56–58 i texthäftet.

→ Nästa sida:

Vad är sant och falskt?

Elevblad för kopiering.

VAD ÄR SANT OCH FALSKT?

		Sant	Falskt
1	Lokalbefolkningen är de som tjänar mest om du beställer en all inclusive-resa.		
2	Det är inte ovanligt att turister förändrar sitt beteende och tar större risker när de är utomlands.		
3	Det finns en tydlig internationell kvalitetsmärkning för miljö och arbetsvillkor som alla resebolag följer.		
4	Bevarandet av havssköldpaddor för turism kan ge nästan tre gånger så stora inkomster som försäljning av sköldpaddornas kött, ägg och skal.		
5	På Bali använder turistanläggningarna cirka 65 procent av öns tillgängliga vattenresurser.		
6	Det är ganska vanligt att gästarbetare inom turistbranschen får lägre lön än den lagstadgade minimilönen.		
7	På många turistorter skapas en alkoholkultur med billig sprit och öl vilket drabbar de som bor där.		
8	På många barer i Thailand och Kambodja arbetar som så kallade Beer girls som säljer öl på provision till turisterna. Ju mer öl de säljer, desto bättre tjänar de.		
9	Att kombinera sin resa med att arbeta som volontär (så kallad volonturism) på till exempel ett barnhem är alltid bra.		
10	Barnsexturism är marginell brottslighet som är lätt att kontrollera eftersom efterfrågan är liten och vinsterna små.		

Resenärerna

Typ av aktivitet: Enskild.
Skriva, resonera och diskutera.

⌚ 40–60 min
Ämne: SH/HT

SYFTE

Att få eleverna att reflektera kring olika sätt att resa och vilka konsekvenser det kan få. Samt att diskutera egna erfarenheter av och föreställningar kring olika typer av resande.

Gör så här

Här nedan presenteras fem olika typer av resenärer. Lotta ut dem bland eleverna och låt dem leva sig in i sina roller för att sedan besvara frågorna utifrån den typ av resenär de har. Använd elevbladet på nästa sida.

Backpackern. Budgetresenär som vill resa billigt och besöka nya platser.

Sol och badaren. Charterresenär som vill ta det lugnt och få lite sol med kompisar.

Kulturreesenären. Vill träffa folk och lära känna nya och kulturer och människor.

Äventyraren. Vill besöka spännande platser och göra häftiga aktiviteter.

Familjeresenären. Vill åka med familjen och umgås och ha det lite trevligt tillsammans.

Frågor att besvara utifrån den roll de har fått

1. Vart åker du helst? Vilket land? Vilken turistort?
2. Hur tänker du kring transporterna till resmålet?
3. Vad vill du helst göra på din semester?
4. Hur vill du helst bo när du reser? Lokala hotell eller all inclusive?
5. Vågar du ta risker och testa nya saker på din resa?
6. Hur viktigt är det att du bidrar till att utveckla landets och lokalbefolkningens ekonomi?

Avslutande diskussion

- Para ihop eleverna två och två (olika resenärer) och låt dem berätta för varandra om sin syn på resande utifrån frågorna.
- Vilka fördomar och föreställningar om de olika resenärstyperna kommer fram?
- Vilken typ av resenär identifierar de sig mest med?
- Vilken typ av resenär tror de bidrar mest till en hållbar turism? Vem bidrar minst?

→ Nästa sida:

Resenärerna.
Elevblad för kopiering.

RESENÄRERNA

Du har blivit tilldelad en av nedanstående resenärer.
Hur tror du den resenären tänker och agerar på sin resa?
Besvara frågorna utifrån den personens perspektiv.

Resenär:

Backpackern

Budgetresenär som vill resa billigt
och besöka nya platser.

Sol och badaren

Charterresenär som vill koppla av
och få lite sol med kompisar.

Kulturreesenären

Vill träffa folk och lära känna nya
kulturer och människor.

Äventyraren

Vill besöka spännande platser
och göra häftiga aktiviteter.

Familjeresenären

Vill åka med familjen och umgås
och ha det lite trevligt tillsammans.

Frågor att besvara:

1. Vart åker du helst? Vilket land? Vilken turistort?
2. Hur tänker du kring transporterna till resmålet?
3. Vad vill du helst göra på din semester?
4. Hur vill du helst bo när du reser? Lokala hotell eller all inclusive?
5. Vågar du ta risker och testa nya saker på din resa?
6. Hur viktigt är det att du bidrar till att utveckla landets och lokalbefolkningens ekonomi?

Vilken påverkan har min resa?

Typ av aktivitet: Enskilt/par.
Analysera, se samband.

⌚ 40–60 min
Ämne: SH/HT

SYFTE

Att resonera kring hur resandet kan påverka på olika sätt, samt reflektera kring vad som kan göras för att skapa ett mer hållbart resande.

Gör så här

1. **Resan.** Be eleverna tänka sig in i att de ska göra en semesterresa. Vart vill de åka? Hur ska de ta sig dit? Hur vill de bo? Vad vill de göra där?
2. **Positiv påverkan.** Låt eleverna välja ut några saker från resan som skulle leda till något positivt (till exempel för miljön, lokalbefolkningen, turistorten, ekonomin).
3. **Negativ påverkan.** Låt nu eleverna skriva ner några saker som skulle kunna leda till en negativ påverkan (till exempel på miljön eller för lokalbefolkningen och arbetsförhållanden).
4. **Ge förslag på åtgärd.** Nu väljer de ut en positiv påverkan och en negativ påverkan från listan ovan. Låt eleverna resonera och föreslå vad som kan göras för att förstärka den positiva effekten och minska den negativa effekten för att skapa en hållbar lösning.

Vad kan de själva göra? Vad kan resebolagen göra? Vad kan företag på plats göra? Vad kan regeringen i turistlandet göra? Vad kan regeringen i Sverige göra?

Tips: Låt eleverna skriva av mallen nedan och använda den som underlag för sina texter så blir uppgiften tydligare.

VILKEN PÅVERKAN HAR MIN RESA?

Destination, transport, boende, aktiviteter	
Positiv påverkan	Negativ påverkan
Åtgärder för en mer hållbar resa	

Det nya hotellet – hållbart eller ohållbart?

Typ av aktivitet: Klassövning med samverkan i olika grupper. Formulera en åsikt och argumentera för den.

🕒 3 x 60 min
Ämne: GE/HT

SYFTE

Att bearbeta och förstå de olika perspektiven på begreppet hållbar utveckling utifrån ett konkret exempel där eleverna argumenterar utifrån olika perspektiv.

Gör så här

Den här uppgiften handlar om att grupper i klassen arbetar fram det bästa förslaget för en hållbar utveckling för ett nytt hotell på en avlägsen strand i Thailand. Först i grupper där hälften tar fram ett hållbart förslag och den andra hälften tar fram ett förslag utan tanke på hållbarhet. Därefter presenterar, jämför och diskuterar eleverna sina förslag i tvärgrupper.

Det är en fördel om eleverna har läst och diskuterat begreppet hållbar utveckling i texthäftet, sidan 18. Det finns även några exempel på alternativa sätt att arrangera resor på sidan 26.

1. Presentera uppdraget.

En rik entreprenör har bestämt sig för att bygga ett stort hotell på en avlägsen strand i Thailand. Målet med hotellet är att locka turister från hela världen till denna lilla strand. Ni har fått i uppdrag att ta fram två olika förslag på hur hotellet ska se ut, hur det ska byggas och på vilket sätt det ska fungera.

Ett förslag ska ha utgångspunkt i hållbar utveckling, det andra förslaget ska vara helt fritt utan tanke på hållbarhet och negativa konsekvenser.

2. Dela in klassen i två grupper.

Den ena halvan ska ta fram förslag som utgår från hållbar utveckling och den andra halvan ska ta fram förslag utan att ta speciell hänsyn till hållbar utveckling.

Dela nu in respektive grupp i mindre arbetsgrupper om tre till fyra elever som ska arbeta fram sina förslag. (I en klass med 32 elever blir det alltså tre grupper som tar fram förslag på hållbar utveckling och tre grupper som arbetar fram ett förslag utan tanke på hållbar utveckling.)

Grupper hållbar utveckling

De här grupperna ska ta fram det bästa förslaget för hur hotellet kan byggas, drivas och bli populärt utifrån *alla* delar av begreppet hållbar utveckling; *ekonomin* ska vara hållbar, påverkan på *miljö* ska vara hållbar och hotellet ska leda till *social hållbarhet* för anställda och lokalbefolkning.

Grupper utan hänsyn till hållbar utveckling

De här grupperna ska ta fram det bästa förslaget på hur hotellet ska byggas, drivas och bli populärt. Grupperna behöver inte ta hänsyn till hållbarhet utan får fria händer och ska utforma ett förslag som de anser är bäst utan tanke på negativa konsekvenser.

3. Arbeta fram förslag.

Varje grupp arbetar nu fram ett förslag utifrån sitt perspektiv. De tar också fram argument för varför just de egna förslagen är bäst för hotellet. Ta hjälp av nedanstående frågor i arbetet. Använd gärna elevbladet på nästa sida.

Bygget och verksamheten

- Hur ska hotellet byggas? Hur ska hotellet se ut för att locka turister till platsen?
- Hur tänker ni kring den omgivande naturen och lokalbefolkningen?
- Hur ska hotellet tjäna pengar?

Målgrupp och aktiviteter

- Vilken målgrupp vänder sig hotellet till?
- Vilka aktiviteter ska erbjudas gästerna?
- Vilka aktiviteter tror ni lockar målgruppen bäst?

Arbetsvillkor och resurser

- Hur ska ni förhålla er till personalen och deras villkor vad gäller löner och arbetstider?
- Hur ska ni lösa hotellets behov av energi, vatten och så vidare?

Andra ställningstaganden

- Vilka är de viktigaste argumenten att få fram till hotellets gäster? Varför ska de välja just det här hotellet?

4. Diskutera i tvärgrupper.

När samtliga grupper är klara med sina förslag delas klassen in i tvärgrupper så att varje grupp innehåller fyra personer, två från hållbar utveckling och två från icke hållbar utveckling.

Nu ska eleverna presentera, jämföra och diskutera sina förslag för varandra i tvärgrupperna. Här läggs även argument fram för varför just deras förslag är bäst.

5. Avslutande diskussion.

Avsluta övningen och låt eleverna återgå till utgångsläget. Nu återstår den avslutande diskussionen som kan genomföras individuellt eller i par och sammanfattas i helklass. Utgå från följande frågor och gör ett urval.

- Vilket förslag tror de lockar flest besökare? Varför?
- Vilket förslag är mest likt verkligheten? Erfarenheter och reflektioner från egna resor.
- Vilket förslag tror de har störst möjlighet att lyckas i verkligheten? Varför då?
- Hur tänker de kring framtidens semesterorter och hotell?
Blir det vanligare med hotell som utgår från hållbar utveckling?
- Vilket förslag skulle du själv välja om du hade möjlighet?

→ Nästa sida:

Det nya hotellet –
hållbart eller ohållbart?
Elevblad för kopiering.

DET NYA HOTELLET - HÅLLBART ELLER OHÅLLBART?

En rik entreprenör har bestämt sig för att bygga ett stort hotell på en avlägsen strand i Thailand. Målet med hotellet är att locka turister från hela världen till denna lilla strand. Ni har fått i uppdrag att ta fram två olika förslag på hur hotellet ska se ut, hur det ska byggas och på vilket sätt det ska fungera.

Ett förslag ska ha utgångspunkt i hållbar utveckling, det andra förslaget ska vara helt fritt utan tanke på hållbarhet och negativa konsekvenser.

Den här gruppen tillhör jag:

- Hänsyn till hållbar utveckling
- Utan hänsyn till hållbar utveckling

Ta fram förslag

Arbeta fram ett förslag på hur hotellet ska se ut och drivas med hjälp av följande frågor. Ta även fram argument som motiverar varför förslaget är bra.

Bygget och verksamheten

Hur ska hotellet byggas?

Hur ska hotellet se ut för att locka turister till platsen?

Hur tänker ni kring den omgivande naturen och lokalbefolkningen?

Hur ska hotellet tjäna pengar?

Målgrupp och aktiviteter

Vilken målgrupp vänder sig hotellet till?

Vilka aktiviteter ska erbjudas gästerna?

Vilka aktiviteter tror ni lockar målgruppen bäst?

Arbetsvillkor och resurser

Hur ska ni förhålla er till personalen och deras villkor vad gäller löner och arbetstider?

Hur ska ni lösa hotellets behov av energi och vatten och så vidare?

Andra ställningstaganden

Vilka är de viktigaste argumenten att få fram till hotellets gäster?

Varför ska de välja just det här hotellet?

Företaget som gör skillnad

Typ av aktivitet: Elever arbetar självständigt eller i par. Söker, sammanställer, granskar.

🕒 3 x 60 min

Ämne: FE

SYFTE

Att ta fram förslag på en affärsidé för ett företag inom turistindustrin som ska bli framgångsrikt och tjäna pengar samtidigt som det bidrar till hållbar utveckling och samhällsansvar.

Gör så här

Aktiviteten handlar om att ta fram ett förslag på en affärsidé som vilar på alla delar av hållbar utveckling.

1. Presentera grundförutsättningarna för eleverna och låt dem sedan välja vilken typ av företag som de vill arbeta med.
2. Gå gärna igenom grunderna för de olika delarna i hållbar utveckling om eleverna inte redan är bekanta med dem. Läs om hållbar utveckling i texthäftet på sidorna 18–19.
3. Låt dem arbeta med sin affärsidé med målet att de ska göra en kort presentation (för klassen eller grupp av elever).
4. Avsluta med att eleverna presenterar sina företag och jämför sina affärsidéer och diskuterar utveckling och förbättringar.
5. Diskutera utmaningarna med att skapa framgångsrika företag som samtidigt utgår från hållbar utveckling. Problem och möjligheter?

Uppdraget

Uppdraget består av att ta fram en affärsidé till ett företag på en populär turistort som vilar på alla tre delarna av hållbar utveckling (miljö, ekonomi och socialt).

Orten ligger vid en fin sandstrand i ett varmt utvecklingsland med hög arbetslöshet, låg levnadsstandard och dåligt utbyggd sjukvård och skola.

Det är en ganska ny turistort, konkurrensen är relativt liten men marknaden har stor utvecklingspotential då antalet turister ökar för varje år.

Välj mellan följande företagsidéer:

- Kiosk på stranden.
- Restaurang på ett litet surfhotell.
- Städfirma för hotellen i området.
- Företag som erbjuder guider och utflykter.
- Uthyrning av cyklar, strandaktiviteter och annat som turisterna kan tänkas vilja ha.
- Eget val (tydligt avgränsat).

Stöd för att ta fram affärsidé

1. Välj företagsidé.
2. Beskriv kort företagets huvudsakliga verksamhet.
3. Förklara hur företaget bidrar till samhällsnyttan på orten.
4. Gör en kort beskrivning av hur företaget tjänar sina pengar. Beskriv hur verksamhet och vinst bidrar till att upprätthålla ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet.

5. Vilket etiskt ansvar tar företaget vad gäller rättvisa arbetsförhållanden och ett hållbart sätt att använda resurser?
6. Gör en bedömning av företagets möjligheter att utvecklas och konkurrera på marknaden.
7. Hur ser framtidsvisionen ut för företaget?
8. Sammanfatta företagets affärsidé genom att ta fram en logga, en policy och en slogan.
9. Presentera företaget. Diskutera och argumentera.

Granska två resebyråers syn på hållbart resande

Typ av aktivitet: Elever arbetar självständigt eller i par. Söker, sammanställer, granskar.

⌚ 3 x 60 min
Ämne: GE/HT

SYFTE

Att söka information, sammanställa och granska resebyråernas information om hållbar turism. Reflektera kring resebranschens sätt att förklara och motivera sina ståndpunkter.

Gör så här

1. Låt eleverna använda internet för att söka efter olika researrangörer. Eleverna väljer två olika företag, gärna med lite olika inriktning/karaktär. De söker information, sammanställer och jämför de olika bolagens förhållningssätt till hållbar turism. Ta gärna hjälp av nedanstående frågeställningar.
2. Gör en samlad bedömning av researrangörens engagemang kring hållbar turism.
3. På vilket sätt skulle researrangören kunna förbättra sitt arbete för hållbar turism?
4. Låt eleverna presentera vad de har kommit fram till för varandra. Öppna upp för diskussion kring hur researrangörerna för fram sitt budskap om hållbar turism.

→ Nästa sida:

Granskning av två researrangörer.
Elevblad för kopiering.

GRANSKNING AV TVÅ RESEARRANGÖRER

Researrangör 1	Researrangör 2
1. Researrangörens namn, typ av resebolag (stort, litet, specialområde)	
2. Finns det information om hållbar turism?	
3. Vad tar researrangören upp om hållbar turism? Vilka områden engagerar de sig i? (socialt ansvar, klimatkompensation, arbetsvillkor o.s.v.)	
4. Hänvisar de till "kvalitetsmärkning" av typen trippelgreen, green seat, Travelife o.s.v.?	
5. Uppfattar du att hållbart resande är en viktig del av researrangörens marknadsföring?	

Researrangör 1	Researrangör 2
<p>6. Hur bedömer du trovärdigheten i researrangörens förhållningssätt till hållbar turism? Finns det något i deras information som du har anledning att vara kritisk till? Vad i så fall?</p>	
<p>7. Hur skulle du vilja att researrangörerna förändrade/förbättrade sin verksamhet och sitt engagemang för en hållbar turism?</p>	
<p>8. Vilken av de två researrangörerna skulle du välja om du skulle ut och resa? Motivera varför.</p>	

Varför ser det ut som det gör och vilka åtgärder krävs?

Typ av aktivitet: Enskilt/par.
Identifiera, analysera och argumentera.

⌚ 40–60 min
Ämne: SH/HT

SYFTE

Att göra en enkel analys utifrån några av de negativa konsekvenser som dagens turism bidrar till. Eleverna identifierar, analyserar och reflekterar över ett problem som följer av dagens turism.

Gör så här

Låt eleverna bläddra i texthäftet och välja ut ett av de problem som följer av turismen i dag.

- ▶ **En flygresa till Thailand** sidorna 30–31 i texthäftet.
- ▶ **Vattenresurser på Bali** sidan 33 i texthäftet.
- ▶ **Att leva på minimilön** sidan 36 i texthäftet.
- ▶ **Facket – med fara för livet** sidan 37 i texthäftet.
- ▶ **All inclusive i Gambia** sidorna 39–40 i texthäftet.

Eleverna redogör för varför just den texten beskriver ett problem. De ska sedan göra en enkel analys där de beskriver några tänkbara orsaker, konsekvenser och förslag på åtgärder för det konkreta fallet.

Stödfrågor för analys

1. Välj text

Läs texterna och välj en av dem att arbeta vidare med.

2. Varför ett problem?

Berätta varför just den texten beskriver ett problem. Vad är problemet?

3. Orsaker

Ge förslag på tänkbara orsaker till att problemet har uppstått (enskilda människor, grupper/företag, stat/regering). Vad är det som gör att problemet finns just här?

4. Konsekvenser

Vad kan problemet leda till? Hur drabbar det individer, grupper och samhället på olika sätt? Vilken är den allvarligaste konsekvensen?

5. Åtgärder

Går det att göra något? Vad kan man göra? Vem ska göra det (enskilda människor, grupper/företag, stat/regering)? Ge förslag och exempel.

Ökad alkohol- konsumtion – orsaker och konsekvenser

Typ av aktivitet: Elever arbetar enskilt/par, rangordnar och diskuterar orsaker och konsekvenser.

⌚ 60 min
Ämne: SH/HT

SYFTE

Att fundera på och diskutera tänkbara orsaker och konsekvenser av ökad alkoholkonsumtion.

Gör så här

1. Låt eleverna läsa igenom de olika alternativen och sedan fundera på hur de ska rangordna dem. De ska även kunna motivera sin rangordning och föra en argumentation och diskussion med en klasskamrat.
2. Uppmana dem att läsa 43–46 i texthäftet för att få mer fakta till sina argument.
3. Kopiera upp och dela ut elevbladet (se nästa sida). Eleverna läser om och rangordnar tänkbara orsaker till och konsekvenser av ökad alkoholkonsumtion.
4. Avsluta med att jämföra, diskutera och argumentera.
5. Para ihop eleverna två och två och låt dem berätta för varandra hur de har tänkt när de rangordnat orsakerna och konsekvenserna. Jämför och diskutera. Vilka är de viktigaste orsakerna och konsekvenserna? Vilka argument väger tyngst?
6. Sammanfatta och låt eleverna presentera vad som kom upp under diskussionen.
7. Kan de komma på några konkreta förslag till vad man kan göra för att få folk att minska sin konsumtion av alkohol när de är på semester?

→ Nästa sida:

Ökad alkoholkonsumtion
– orsaker och konsekvenser.
Elevblad för kopiering.

ÖKAD ALKOHOL- KONSUMTION – ORSAKER OCH KONSEKVENSER

Rangordna orsaker

Det är många som dricker mer alkohol under sin utlandssemester. Här nedan ges några förslag till orsaker. Vilken tror du har störst betydelse för att många väljer att dricka mer när de är på semester? Rangordna orsakerna från 1 till 5, där 1 är den du anser har störst betydelse (kommer du på ett eget förslag, så tar du med det).

Du ska kunna motivera din rangordning.

- Billig alkohol är lätt att få tag på.
- Gruppträck från kompisar.
- Koppla av från stress och vardagen där hemma.
- Alkoholreklam från restauranger, barer och alkoholföretag.
- Eget förslag.

Rangordna konsekvenser

Ökad alkoholkonsumtion leder till en hel del negativa effekter. Här nedan ges några förslag. Vilka konsekvenser anser du vara de mest allvarliga? Rangordna dem från 1 till 5, där 1 är den konsekvens du anser vara mest allvarlig.

Du ska kunna motivera din rangordning.

- Att själv må dåligt av bakfylla och huvudvärk.
- Att själv utsättas för ökad risk att drabbas av trafikolyckor, våld eller oskyddat sex.
- Att utsätta andra för risken att drabbas av trafikolyckor, våld eller oskyddat sex.
  - Att vara en del av en alkoholkultur som leder till ökad alkoholism och ohälsa bland de som bor på semesterorten.
  - Att sprida föreställningen om att alkohol är en viktig del av den perfekta semestern till andra i min omgivning.
- Eget förslag.

Var med och påverka – skriv en debattartikel

Typ av aktivitet: Elever arbetar självständigt. Formulera en åsikt och argumentera för den.

⌚ 3 x 60 min
Ämne: SH/HT

SYFTE

Att formulera och argumentera för en åsikt genom att skriva en debattartikel.

Gör så här

Eleverna bör ha arbetat med delar av innehållet i texthäftet samt eventuellt med diskussionsfrågorna och någon av aktiviteterna i lärarhandledningen. Det underlättar då de själva ska välja den fråga som de ska skriva om. Det är en del av uppgiften att på egen hand definiera och välja frågeställning. Bläddra i texthäftet och uppmana eleverna att välja en tydligt avgränsad fråga.

Här nedan följer sedan en instruktion med tips och förslag på vad de kan behöva tänka på när de arbetar med sin artikel.

→ Nästa sida:

Elevblad för kopiering.

VAR MED OCH PÅVERKA - SKRIV EN DEBATTARTIKEL

I en debattartikel argumenterar du för en åsikt i syfte att försöka påverka andra. Det är ett bra sätt att lära sig mer om olika samhällsfrågor och hur du kan använda argument för att övertyga och övertala. Genom att använda argument som bygger på fakta och tydliga exempel underbygger du din artikel. Genom att värdera och resonera kring de källor du använder förstärker du ytterligare din framställning.

Gör så här

Använd innehållet i texthäftet för att bilda dig en uppfattning om vad hållbar turism är. Bestäm vad din debattartikel ska handla om. Vad har du för åsikt, och vilka argument vill du föra fram?

Det här bör din debattartikel innehålla

1. Rubrik

Välj en tydlig rubrik. Den visar vad din artikel handlar om.

2. Inledning – Förklara din ståndpunkt

Börja med att förklara din ståndpunkt i den fråga du valt. ("Jag tycker att...") Det är just denna åsikt som du ska argumentera för och försöka få andra att hålla med om.

3. Argumentation

Presentera dina argument och besvara motargument. Nu har du förklarat din ståndpunkt, nu ska du bevisa att du har rätt! ("Jag tycker så därför att...")

Det gör du genom att föra fram dina argument, eller anledningar till att du tycker som du gör. Bygg dina argument på relevanta fakta och egna tankar och åsikter. (Enligt källa A...)

Besvara även tänkbara motargument, visa att de inte stämmer med hjälp av övertygande argument.

4. Avslutning – Sammanfatta det viktigaste

Avsluta din debattartikel genom att sammanfatta dina viktigaste argument. ("Avslutningsvis vill jag förtydliga min åsikt genom att...")

Om du fick bestämma

Typ av aktivitet:
Enskilt/par. Ta ställning
och argumentera.

🕒 40–60 min

Ämne: SH

SYFTE

Att resonera kring och ta fram argument för en åtgärd som förbättrar barnens situation i ett fattigt land.

Gör så här

1. Berätta för eleverna att de nu ska ikläda sig rollen som president i ett fattigt land där en stor del av barnen och ungdomarna arbetar och tigger i stället för att gå i skolan. Landet ligger i en varm del av världen och turismen är viktig för landets ekonomi.

2. Eleverna ska nu, i egenskap av landets president, ta fram det förslag som de anser har störst möjlighet att förbättra barnens situation. Förslaget ska innehålla argument som motiverar varför just detta förslag leder till en långsiktig förbättring. Uppmana dem att använda barnkonventionens fyra huvudprinciper i sin argumentation.

👉 Se sidan 58 i texthäftet.

3. Förslag på åtgärder att välja mellan (välj endast ett).

- Utbilda fler lärare och satsa på fler skolor så att alla barn kan få en utbildning.
- Förbjud barnarbete och inför hårda straff för de som anställer barn.
- Satsa på att utbilda föräldrar så att de förstår värdet av att få sina barn att gå i skolan i stället för att arbeta.
- Ge bidrag till alla fattiga föräldrar så att deras barn inte behöver arbeta för att försörja familjen.
- Eget förslag.

4. Eleverna väljer förslag, för att sedan utveckla det och motivera varför just det förslaget är det bästa. Vilka fördelar har förslaget? Vilka hinder finns för att det ska kunna genomföras?

5. Dela in eleverna i mindre grupper och låt dem diskutera och argumentera för sina förslag. Vilka förslag och argument fungerade bäst? Skulle det fungera i verkligheten?

Perspektiv på mänskliga rättigheter

Typ av aktivitet: Enskilt/par. Analysera bild och argumentera.

🕒 40–60 min

Ämne: SH

SYFTE

Att med hjälp av en bildanalys identifiera och resonera kring vad mänskliga rättigheter är, hur de kränks i olika delar av världen och vad man kan göra för att bidra till att kämpa för dessa.

Gör så här

1. Låt eleverna titta på bilderna och göra en bildanalys av någon av dem med hjälp av frågorna.
2. Påminn dem om att titta igenom listan på de mänskliga rättigheterna (du hittar listan på följande sida), det kan finnas flera artiklar som kränks.
3. Låt sedan eleverna jämföra och diskutera sina analyser i par.
4. Avsluta med en klassdiskussion där de mest angelägna frågorna behandlas.

Bilder att välja på från texthäftet

- 🔗 De burmesiska longneck-flickorna sidan 13 i texthäftet.
- 🔗 Öflickorna sidan 49 i texthäftet.
- 🔗 Souvenirförsäljare sidan 49 i texthäftet.
- 🔗 Barnarbetare sidan 50 i texthäftet.

Att diskutera

- Beskriv vad som händer på bilden. Vem är offer? Vem är förövare? Finns det andra?
- Vad är det för mänskliga rättigheter som kränks? Stäm av mot listan över de mänskliga rättigheterna.
- Vilka valmöjligheter har personen på bilden?
- Vad kan man göra för att förbättra situationen?
- Vem har makt att agera för att förändra situationen?

→ Nästa sida:

Lista över de mänskliga rättigheterna enligt FN.

FN:S ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

- Artikel 1** Rätten till jämlikhet
- Artikel 2** Frihet från diskriminering
- Artikel 3** Rätt till liv, frihet och personlig säkerhet
- Artikel 4** Frihet från slaveri
- Artikel 5** Frihet från tortyr och förnedrande behandling
- Artikel 6** Rätt att erkännas som en person inför lagen
- Artikel 7** Rätt till likhet inför lagen
- Artikel 8** Rätt till gottgörelse i behörig domstol
- Artikel 9** Frihet från godtyckliga gripanden och utvisning
- Artikel 10** Rätt till en rättvis offentlig rättegång
- Artikel 11** Rätt att betraktas som oskyldig tills motsatsen har bevisats
- Artikel 12** Frihet från ingrepp i privatliv, familj, hem och korrespondens
- Artikel 13** Rätt till fri rörlighet inom och utanför landet
- Artikel 14** Rätt till asyl i andra länder efter förföljelse
- Artikel 15** Rätt till nationalitet och frihet att byta den
- Artikel 16** Rätt till äktenskap och familj
- Artikel 17** Rätt att äga egendom
- Artikel 18** Tros- och religionsfrihet
- Artikel 19** Åsikts- och informationsfrihet
- Artikel 20** Rätt att delta i fredliga möten och sammanslutningar
- Artikel 21** Rätt att delta i regeringen och i fria val
- Artikel 22** Rätt till social trygghet
- Artikel 23** Rätt att fritt välja arbete och att ansluta sig till fackföreningar
- Artikel 24** Rätt till vila och fritid
- Artikel 25** Rätt till tillräcklig levnadsstandard
- Artikel 26** Rätt till utbildning
- Artikel 27** Rätt att delta i samhällets kulturliv
- Artikel 28** Rätt till en social ordning som förklaringen ger uttryck för
- Artikel 29** Rätt att uppfylla samhällsplikter som är väsentliga för en fri och fullständig utveckling
- Artikel 30** Frihet från statliga eller personliga ingrepp i ovanstående rättigheter

FÖRDJUPNING OCH FRAMTIDA LÖSNINGAR

Framtida lösningar

Typ av aktivitet: Enskilt/par.
Söka, sammanställa
och granska.

🕒 5 x 60 min

Ämne: GE/HT

SYFTE

Att fördjupa kunskaperna om turismen i dag och bilda sig en egen uppfattning om hur olika former av framtida lösningar kan se ut ur ett hållbart perspektiv.

Gör så här

Låt eleverna läsa igenom och välja bland nedanstående teman och frågeställningar. Arbetet handlar om att utifrån en frågeställning söka och sammanställa information så att frågeställningen kan besvaras. Eventuellt kan egna ståndpunkter och argument vävas in.

I sitt arbete använder eleven information från olika källor för att besvara olika delar av frågeställningen. Källhänvisningar ska bifogas.

Eleverna kan sedan presentera sina frågeställningar i olika former, till exempel som en vetenskaplig rapport, en essä eller en argumenterande text.

Använd internet, nyhetsartiklar och gärna material från nätverket Schyst resandes hemsida, där finns flera intressanta rapporter att ta del av.

→ Nästa sida:

Uppgiften som kopieringsunderlag till eleverna.

FÖRDJUPNING OCH FRAMTIDA LÖSNINGAR

Intressekonflikten

I texthäftet finns exempel på olika intressekonflikter som uppstått i kölvattnet av turismen. Till exempel om vattentillgången i Burma, eller all inclusive-hotellen i Gambia. Det är konflikter som uppstår när grupper i samhället har olika syn på hur ett problem ska lösas eller en resurs ska fördelas.

Välj något exempel från texthäftet eller sök på internet och leta efter andra intressekonflikter som uppstått på grund av ökande turism. Vad ligger bakom intressekonflikten och hur skulle en hållbar lösning för framtiden se ut?

- Ta reda på mer om vad intressekonflikten handlar om.
- Vilka är aktörerna i konflikten? Vad vill de? Vilka argument har de för sin sak?
- Hur skulle en hållbar lösning av konflikten se ut? Är det en rimlig lösning?
  - Egna tankar och reflektioner.

Det goda exemplet

Det finns även ett antal texter i texthäftet som beskriver goda exempel. Där har man lyckats vända negativa effekter av turismen till något positivt.

Välj något exempel från texthäftet eller sök på internet efter turistorter eller företag som skapat goda exempel. Vilken grundidé ligger bakom det goda exemplet och hur ser framtiden ut?

- Ta reda på mer om exemplet, hur det startade och vad syftet och grundtanken är.
    - Vilka är det som ligger bakom det?
    - Hur ser framtiden ut för liknande projekt?
- Är det sannolikt att de blir vanligare? Vad talar för och vad talar emot?
- Egna tankar och reflektioner.

Den goda viljan – om volonturism

I texthäftet på sidan 55 finns en kort text om volonturism och den kritik som framförts.

Hur kan ett gott uppsåt leda till något negativt?

- Ta reda på mer om volonturism, vad det är, vilket utbud av resor som finns.
  - Vad är det för organisationer som är inblandade?
- Hur ser kritiken ut mot volonturism? Vad är bra? Vad är dåligt?
  - Är det något som kommer att bli vanligare i framtiden?
    - Egna tankar och reflektioner.

Makten och lagarna

I texthäftet nämns att det finns lagstiftning på olika nivåer, men att det fortfarande är svårt att få reseföretagen att ta sitt ansvar och följa dem.

Vad finns det för lagar och regler som styr turistindustrin i dag och vad behövs i framtiden?

- Ta reda på vad det finns för internationella lagar och regler som gäller för turistindustrin, till exempel i FN, OECD och ILO.
- Hur förhåller sig reseföretagen till FN:s mänskliga rättigheter? Ge något exempel.
- Varför tror du att många företag inte följer de internationella riktlinjer och lagar som finns?
  - Egna tankar och reflektioner.

Perspektiv på miljö

Det ökade resandet leder till olika typer av påverkan på vår miljö. Ta reda på mer om miljöpåverkan och hur den kan minska i framtiden.

- Vilka olika typer av miljöpåverkan kan knytas till turismen? Vilka är de största källorna till miljöförstörelse och resursslöseri eller klimatpåverkan?
- Vilka arbetar aktivt för att förbättra turismens inverkan på miljön?
  - Vad skulle krävas för en tydlig förbättring i framtiden?
  - Egna tankar och reflektioner.

Arbetsvillkor

I texthäftet nämns en del om de orättvisa arbetsvillkor som gäller på många turistorter. Varför ser det ut så? Ta reda på mer och föreslå vad som skulle krävas för att skapa mer rättvisa förhållanden.

- Hur ser arbetsvillkoren ut för olika grupper av människor i turistländerna? Byggnadsarbetare? Städare? Servitriser? Hotellanställda? Taxichaufförer?
- Hur bor och lever människor som arbetar i turistbranschen i länderna vi besöker?
  - Vad innebär minimilön? Vad menas med levnadslön?
- Hur ser verkligheten ut för de gästarbetare som arbetar på turistorter?
  - Hur arbetar ILO för att förbättra arbetsvillkoren för de som arbetar inom turistindustrin?

Alkohol och andra droger på turistorten

Alkohol och andra droger är något som skapar stora problem på många resmål. I de flesta fall med tydlig koppling till turismen. Ta reda på mer om hur det ser ut på någon populär turistort.

- Ta reda på mer hur alkoholkonsumtionen påverkas av turismen och hur det ser ut på någon populär turistort.
- Vem är det egentligen som tjänar på ökad alkoholkonsumtion? Vilka intressen står bakom till exempel fenomenet med beer-girls som ofta tvingas dricka på ackord med gästerna?
  - Hur ser ländernas olika lagstiftning när det gäller alkohol och droger ut? Hur skiljer de sig från våra lagar?
- Finns det någon lösning på de problem som du identifierat? Kommer problemen att minska eller öka? Vad talar för, vad talar emot?

Bekämpa sexhandel och barnsexturism

Sexhandel och barnsexturism är mycket allvarliga brott, som omsätter stora summor varje år. Ta reda på mer om sexhandeln eller barnsexturismen och vad som krävs för att bekämpa den.

- I vilka länder är sexhandel vanligast? Barnsexturism?
- Vilket liv lever en prostituerad i till exempel Brasilien eller Thailand?
  - Barnen som utsätts för övergrepp i Gambia, vilka rättigheter har de i sitt land? Hur behandlas de av omgivningen, av samhället?
- Från vilka länder kommer det flest sexköpare? Vad vet man om de människor som reser utomlands och köper sex?
  - Vad kan man göra för att minska och bekämpa det?
  - Kommer det att öka eller minska i framtiden tror du? Vad talar för, vad talar emot?

Exempel på källor på nätet

- 🔗 www.schystresande.se
- 🔗 www.fairtradecenter.se
- 🔗 www.ecpat.se
- 🔗 www.hrf.net
- 🔗 www.bistand.iogt.se
- 🔗 www.svenskakyrkan.se

- 🔗 www.unionen.se
- 🔗 www.uniontounion.org
- 🔗 www.lo.se
- 🔗 www.regeringen.se
- 🔗 www.ilo.org
- 🔗 www.redcross.se
- 🔗 www.rb.se
- 🔗 www.un.org
- 🔗 www.europa.eu

KOPPLINGAR TILL KURSPLANER

Här presenteras kopplingar till aktuella kursplaner för de olika aktiviteterna.

Fyra hörn – vems är ansvaret? + Vad är sant och vad är falskt?

Eftersom de är diskussionsövningar som görs i helklass bör de inte ligga till grund för individuell bedömning, men de diskussioner som uppstår skapar förutsättningar för eleverna att arbeta med följande delar i kursplanen.

📌 Ämne: Samhällskunskap/Religion/Geografi/Hållbar turism

Förmågor som tränas

SH – Kunskaper om historiska förutsättnings betydelse samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

RE – Förmåga att undersöka och analysera etiska frågor i relation till kristendomen, andra religioner och livsåskådningar.

GE – Kunskaper om företeelser i närmiljön och hur de kan relateras till andra platser och regioner på jorden.

HT – Kunskaper om olika målgrupper, kulturer och möten mellan olika kulturer.

Centralt innehåll

SH – Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån grundläggande demokratimodeller.

RE – Tolkning och analys av olika teorier och modeller inom normativ etik samt hur dessa kan tillämpas. Etiska och andra moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.

GE – Etiska frågor kopplade till konkurrensen om jordens resurser, alternativa och möjliga vägar till social rättvisa och hållbar utveckling.

HT – Turismföretagens och den enskilda resenärens möjligheter att bidra till ansvarsfullt resande.

Kunskapskrav för betyget E

📌 **SH:** Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.

📌 **RE:** Eleven för enkla resonemang om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara utifrån dygdetiska och andra moraliska föreställningar.

📌 **GE:** Eleven diskuterar översiktligt hur någon företeelse i närmiljön kan ha betydelse för andra platser och regioner på jorden.

📌 **HT:** Eleven ger något exempel på den enskilda individens möjligheter till insatser som bidrar till ett ansvarsfullt resande.

Resenärerna

📌 Ämne: Samhällskunskap/Geografi/Hållbar turism

Förmågor som tränas

SH – Kunskaper om historiska förutsättnings betydelse samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

GE – Kunskaper om företeelser i närmiljön och hur de kan relateras till andra platser och regioner på jorden.

HT – Kunskaper om olika målgrupper, kulturer och möten mellan olika kulturer.

Centralt innehåll

SH – Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån grundläggande demokratimodeller.

GE – Etiska frågor kopplade till konkurrensen om jordens resurser, alternativa och möjliga vägar till social rättvisa och hållbar utveckling.

HT – Turismföretagens och den enskilda resenärens möjligheter att bidra till ansvarsfullt resande.

Kunskapskrav för betyget E

📌 **SH:** Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.

📌 **GE:** Eleven diskuterar översiktligt hur någon företeelse i närmiljön kan ha betydelse för andra platser och regioner på jorden.

📌 **HT:** Eleven ger något exempel på den enskilda individens möjligheter till insatser som bidrar till ett ansvarsfullt resande.

Vilken påverkan har min resa?

📌 Ämne: Geografi/Hållbar turism

Förmågor som tränas

GE – Kunskaper om företeelser i närmiljön och hur de kan relateras till andra platser och regioner på jorden.

HT – Kunskaper om hållbar utveckling inom turismnäringen.

Centralt innehåll

GE 1 – Etiska frågor kopplade till konkurrensen om jordens resurser, alternativa och möjliga vägar till social rättvisa och hållbar utveckling.

GE 2 – Turismnäringen och dess påverkan på kulturell, ekonomisk och ekologisk utveckling, globalt och lokalt.

HT – Turismens påverkan på länders natur, kulturarv, samhälle, ekonomi och sysselsättning. Turismföretagens och den enskilda resenärens möjligheter att bidra till ansvarsfullt resande.

Kunskapskrav för betyget E

📌 **GE:** Eleven diskuterar översiktligt hur någon företeelse i närmiljön kan ha betydelse för andra platser och regioner på jorden.

📌 **HT:** Eleven ger något exempel på den enskilda individens möjligheter till insatser som bidrar till ett ansvarsfullt resande.

Det nya hotellet – hållbart eller ohållbart?

📌 Ämne: Geografi/Hållbar turism

Förmågor som tränas

GE – Förmåga att analysera intressekonflikter med koppling till naturgivna risker och mänsklig verksamhet samt hur intressekonflikter påverkar jordens livsmiljöer och människans livsvillkor, ur perspektivet hållbar utveckling.

HT – Kunskaper om hållbar utveckling inom turismnäringen.

Centralt innehåll

GE 1 – Den globala spelplanen och lokal utveckling. Samband mellan befolkningsutveckling, resurstillgång, resursanvändning och intressekonflikter. Etiska frågor kopplade till konkurrensen om jordens resurser, alternativa och möjliga vägar till social rättvisa och hållbar utveckling.

GE 2 – Lokalsamhället i ett globalt perspektiv. Näringsliv och företag som miljöaktörer i en global ekonomi och den globala ekonomins påverkan på lokalsamhället. Olika aktörers miljöpolicy, etik och produktion i relation till uppförandekoder och miljömärkning.

GE 2 – Turismnäringen och dess påverkan på kulturell, ekonomisk och ekologisk utveckling i globalt och lokalt perspektiv.

HT – Hållbar och miljövänlig turismutveckling där människan samspelar med natur och kultur samt utvecklar resmål och verksamheter med hänsyn till ekologi, etik och ekonomi.

HT – Turismens påverkan på länders natur, kulturarv, samhälle, ekonomi och sysselsättning.

HT – Turismföretagens och den enskilda resenärens möjligheter att bidra till ansvarsfullt resande.

Kunskapskrav för betyget E

📌 **GE:** Eleven redogör översiktligt för enkla samband mellan människa, samhälle och miljö samt hur människor, platser och regioner påverkas av konsekvenser av intressekonflikter. Eleven gör en enkel analys av frågor om resursförbrukning och resursfördelning. Dessutom diskuterar eleven översiktligt hur människors egna resurser kan tas till vara och utvecklas för en hållbar utveckling.

📌 **HT:** Dessutom beskriver eleven översiktligt hur turismen påverkar länders natur, kulturarv och ekonomi. Vidare beskriver eleven översiktligt hur turismnäringen kan anpassa sig efter landets kultur samt ta hänsyn till naturen i utvecklingen av resmål. Eleven ger något exempel på den enskilda individens möjligheter till insatser som bidrar till ett ansvarsfullt resande.

Företaget som gör skillnad

📌 Ämne: Företagsekonomi 1

Förmågor som tränas

Kunskaper om företagets roll i samhällsutvecklingen, i nutiden och ur ett historiskt perspektiv. Förmåga att reflektera över företagets ansvar för en hållbar utveckling samt över demokratiska värderingar, etik och genus i samband med ekonomiskt beslutsfattande.

Centralt innehåll

Företags roll och villkor i fråga om samhällsnytta och samhällsansvar, i nutiden och historiskt.

Kunskapskrav för betyget E

📌 **E:** Eleven beskriver översiktligt företagets roll i samhället med hjälp av några exempel. Eleven diskuterar översiktligt sambandet mellan företagets ekonomiska beslutsfattande och deras samhällsansvar.

Granska resebyråernas syn på hållbart resande

◆ Ämne: Geografi/Hållbar turism

Förmågor som tränas

GE – Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.

HT – Förmåga att söka, sortera, granska, värdera och presentera information.

Centralt innehåll

SH – Metoder för att kritiskt bearbeta information, till exempel källkritik.

HT – Informationssökning samt kritisk granskning, bearbetning och presentation av materialet.

Kunskapskrav för betyget E

◆ **SH:** I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med viss säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, redovisa sina källor och göra enkla reflektioner om deras relevans och trovärdighet.

◆ **HT:** Eleven söker, sorterar och granskar med viss säkerhet information samt värderar den med enkla omdömen.

Varför ser det ut som det gör och vilka åtgärder krävs?

◆ Ämne: Samhällskunskap/Hållbar turism

Förmågor som tränas

SH – Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.

HT – Kunskaper om olika målgrupper, kulturer och möten mellan olika kulturer.

Centralt innehåll

SH – De mänskliga rättigheterna – vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.

SH – Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån grundläggande demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter.

HT – Turismens påverkan på länders natur, kulturarv, samhälle, ekonomi och sysselsättning.

HT – Turismföretagens och den enskilda resenärens möjligheter att bidra till ansvarsfullt resande.

Kunskapskrav för betyget E

◆ **SH:** Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera någon orsak och konsekvens. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. Eleven diskuterar översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.

◆ **HT:** Dessutom beskriver eleven översiktligt hur turismen påverkar länders natur, kulturarv och ekonomi. Vidare beskriver eleven översiktligt hur turismnäringen kan anpassas efter landets kultur samt ta hänsyn till naturen i utvecklingen av resmål.

Ökad alkoholkonsumtion – orsaker och konsekvenser

📌 Ämne: Samhällskunskap/Hållbar turism

Förmågor som tränas

SH – Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.

HT – Kunskaper om olika målgrupper och kulturer och möten mellan olika kulturer.

Centralt innehåll

SH – De mänskliga rättigheterna: vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.

SH – Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.

HT – Turismens påverkan på länders natur, kulturarv, samhälle, ekonomi och sysselsättning.

HT – Turismföretagens och den enskilda resenärens möjligheter att bidra till ansvarsfullt resande.

Kunskapskrav för betyget E

📌 **SH:** Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera någon orsak och konsekvens. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. Eleven diskuterar översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.

📌 **HT:** Dessutom beskriver eleven översiktligt hur turismen påverkar länders natur, kulturarv och ekonomi. Vidare beskriver eleven översiktligt hur turismnäringen kan anpassa sig efter landets kultur samt ta hänsyn till naturen i utvecklingen av resmål.

Var med och påverka – skriv en debattartikel

📌 Ämne: Samhällskunskap/Hållbar turism

Förmågor som tränas

SH – Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.

HT – Kunskaper om olika målgrupper och kulturer och möten mellan olika kulturer.

Centralt innehåll

SH – De mänskliga rättigheterna; vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.

SH – Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån grundläggande demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter.

HT – Turismens påverkan på länders natur, kulturarv, samhälle, ekonomi och sysselsättning.

HT – Turismföretagens och den enskilda resenärens möjligheter att bidra till ansvarsfullt resande.

Kunskapskrav för betyget E

- 🔍 **SH:** Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera någon orsak och konsekvens. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. Eleven diskuterar översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.
- 🔍 **HT:** Dessutom beskriver eleven översiktligt hur turismen påverkar länders natur, kulturarv och ekonomi. Vidare beskriver eleven översiktligt hur turismnäringen kan anpassa sig efter landets kultur samt ta hänsyn till naturen i utvecklingen av resmål.

Om du fick bestämma

📌 Ämne: Samhällskunskap

Förmågor som tränas

Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.

Centralt innehåll

De mänskliga rättigheterna; vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.

Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån grundläggande demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter.

Kunskapskrav för betyget E

- 🔍 Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera någon orsak och konsekvens. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. Eleven diskuterar översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.

Perspektiv på mänskliga rättigheter

📌 Ämne: Samhällskunskap

Förmågor som tränas

Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna, såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.

Centralt innehåll

De mänskliga rättigheterna: vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.

Kunskapskrav betyget E

- 🔍 Eleven kan också översiktligt redogöra för de mänskliga rättigheterna. I sin analys förklarar eleven enkla samband och drar enkla slutsatser om likheter och skillnader mellan olika samhällens organisation.

VI ARBETAR FÖR HÅLLBAR TURISM

Nätverket Schyst resande är ett samarbete mellan Union to Union, Fair Action, Hotell- och restaurangfacket, IOGT-NTO-rörelsen, Svenska kyrkan, Svenska Kyrkans Unga och Unionen.

Nätverket lyfter frågor om hållbar turism, genom till exempel informationsmaterial, utbildningar, seminarier och rapporter. Vi utbildar också Ambassadörer som är ute och föreläser på skolor, företag och organisationer.

- www.schystresande.se
- www.facebook.com/Schystresande
- Twitter: @Schystresande
- Instagram: schystresande

